

Uniwersytet Rzeszowski

aleja Tadeusza Rejtana 16C , 35-959 Rzeszów

Niniejsza ocena została dokonana na podstawie rozprawy doktorskiej załączonej przez Dziekana Wydziału Nauk o zdrowiu UJ CM, przewodniczącego Rady Dyscypliny Nauki o Nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu UJ, dr hab. Marcina Waligórę prof. UJ *„Postawy studentów kierunku Wychowanie Fizyczne wobec włączenia uczniów z niepełnosprawnością fizyczną do szkolnych zajęć wychowania fizycznego”*

Zgodnie z europejskim prawodawstwem oraz standardami dotyczącymi praw człowieka, które Polska uznała i podpisała każdy ma prawo do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, w tym do edukacji. Można przyjąć, że uczeń niepełnosprawny to dziecko, któremu obniżona sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa długofalowo nie ma takich praw i utrudnia mu funkcjonowanie w roli ucznia. Najczęściej zajęcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej określone są w orzeczeniu i wpływają bezpośrednio z przeprowadzonej kompleksowej diagnozy. Jednakże przy opracowaniu (indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego) IPET w tym procesie powinni uczestniczyć rodzice), mogą pojawić się potrzeby realizacji innych zajęć specjalistycznych). wówczas zadaniem szkoły jest stworzenie warunków do organizacji dodatkowych form zgodnie z indywidualnym programem edukacyjno- terapeutycznym (PET-em). W wielu szkołach zatrudniony jest pedagog szkolny lub psycholog, Warto więc korzystać z ich wiedzy i pomocy w sprawach dotyczących rozwoju dziecka. Doktorantka wymienia szkoły, które wymagają szczególnej pomocy głównie podczas lekcji Wychowania Fizycznego. W takiej szkole, na 15–20-osobową klasę przypada 3–5 dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, specjalna – dla dzieci z niepełnosprawnościami. Szkoła specjalna zatrudnia nauczycieli z odpowiednimi kwalifikacjami dostosowanymi do niepełnosprawności uczniów i zapewnia warunki pobytu stosowne do ich niepełnosprawności. Po prostu trzeba stworzyć lekcję WF atrakcyjną dla dziecka, każdego dnia szukając nowych sposobów na inspirowanie uczniów. Próbuje różnych dyscyplin sportu, korzystajmy z własnej pomysłowości. Niezwykle ważna jest także inicjatywa dzieci. Nasz system edukacyjny jest nastawiony na wyniki, a przecież należy wziąć pod uwagę,

że każdy z nas ma inne możliwości fizyczne. Jeśli więc ocenimy, przede wszystkim postępy jakie czynią nasi uczniowie i staramy się nie porównywać ich do innych, a będziemy premiować wysiłek który wkładają w swój rozwój to ..na pewno przyniesie to dobry efekt.

Wychowanie fizyczne stanowi szczególnie ważny element w programie edukacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.. Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną mogą uczęszczać do każdego typu szkoły – ogólnodostępnej, integracyjnej czy specjalnej. Decyzja o wyborze placówki należy do wyboru przez rodziców i ucznia. Wychowanie fizyczne stanowi szczególnie ważny element w programie edukacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną. Edukacja Inkluzyjna wymiennie nazywa się włączająca aby uczyć i kształtować u dzieci i młodzieży postawy tolerancji i akceptacji innych osób w tym osób niepełnosprawnych. Pomimo, iż termin inkluzja często kojarzy się z osobami niepełnosprawnymi oraz ze specjalnymi potrzebami więc edukacja włączająca powinna wychodzić naprzeciw edukacyjnym i rozwojowym potrzebom niezależnie od płci, sytuacji życiowych. Doktorantka cytuje wielu badaczy, którzy zajmują się tym tematem. Sytuacja włączająca w Polsce to kolejny podrozdział, którym zajmuje się doktorantka. Edukacja inkluzyjna jest wyborem ucznia, rodziców oraz nauczycieli. Na temat kształcenia, wychowania i opieki dzieci niepełnosprawnych mówi rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017r, Rozporządzeń na temat dzieci niepełnosprawnych doktorantka zamieszcza bardzo dużo, wszystkie które są wykorzystane do opieki nad uczniem, niepełnosprawnym. Taką opiekę organizuje się w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych, w szkołach młodzieżowych, ośrodkach dla dzieci i uczniów niepełnosprawnych i inne Tak szeroki wybór możliwości kształcenia mogłyby sugerować szanse na indywidualną naukę Na koniec wychowania przedszkolnego dziecko musi być przygotowane do rozpoczęcia nauki w szkole. Doktorantka podaje, że edukacja włączająca w zajęciach wychowania fizycznego jest niezbędna do nabywania nowych umiejętności motorycznych, wzrostu sprawności fizycznej i zdolności społecznych oraz dbałości o zdrowie. Początków wychowania fizycznego w Polsce należy doszukiwać się w okresie Oświecenia, chociaż niektóre formy były już obserwowane wcześniej we wszystkich szkołach. Kultura fizyczna odgrywała znaczącą rolę. już w średniowieczu.. Popularne były m.in. gry i zabawy ruchowe, tańce, szermierka, zawody strzeleckie, polowania czy walki rycerskie i inne. W dzisiejszych czasach Wychowanie Fizyczne jest przedmiotem obowiązkowym, ale niektórzy uważają go jako mniej ważny. Absolwenci kończący studia nauczycielskie mają braki wiedzy w temacie nauczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Zróżnicowanie zarówno cech osobowościowych uczniów ze SPE (specjalne potrzeby

edukacyjne) jak i odmiennosc niepełnosprawności może stanowić wyzwanie dla nauczyciela wychowania fizycznego. Pedagodzy nie powinni jednak zapominać, że stymulacja dziecka z niepełnosprawnością w czasie zajęć wychowania fizycznego, poprzez zabawę z rówieśnikami, naukę nowych aktywności sportowych czy też wyznaczanie i spełnianie obowiązków, wzmacnia samoocenę oraz podnosi umiejętności samoobsługi, które mogą wpłynąć na rozwój fizyczny, emocjonalny, społeczny i poznawczy, a w konsekwencji poprawić przygotowanie do dorosłego życia. Niektórzy badacze twierdzą że inkluzja w ramach zajęć wychowania fizycznego definiowana jest jako proces włączenia dzieci z niepełnosprawnościami w regularne zajęcia szkolne. Do jednej grupy mogą należeć dzieci z niepełnosprawnościami intelektualnymi i sprzężonymi jak również uczniowie z wybitnymi zdolnościami edukacyjnymi.

Jednym z warunków prawidłowego i efektywnego funkcjonowania modelu edukacji włączającej jest aktywne uczestnictwo w tym procesie wszystkich tj. ucznia, rodziców lub opiekunów oraz nauczycieli i pedagogów z nim pracujących. Doktorantka opierając się na słowach Mittlera i Szpak A zwróciła uwagę, że jedną z przeszkód edukacji włączającej są negatywne postawy pedagogów wobec uczniów z niepełnosprawnościami. Przykładem negatywnej postawy może być błędne postrzeganie ucznia z niepełnosprawnością intelektualną przez nauczycieli jako ucznia trudnego, nierozumiejącego co się dzieje, bądź z którym nie *ma kontaktu*. Doktorantka postawiła sobie za cel pracy poznanie i opisanie postaw polskich studentów kierunku wychowanie fizyczne (WF) wobec włączenia uczniów z niepełnosprawnościami fizycznymi do szkolnych zajęć wychowania fizycznego. Sformułowała do tego 5 Hipotez badawczych oraz 6 pytań badawczych.

Badania prowadziła w 11 publicznych i niepublicznych uczelniach wyższych, reprezentujących 11 różnych województw w Polsce, prowadzących studia na kierunku wychowanie fizyczne a grupę badaną stanowili studenci oraz studentki - przyszli nauczyciele wychowania fizycznego. Badania były podzielone na dwa etapy: Etap I został wykonany w 2016 roku, zaś etap II w 2023 roku. Do oceny postaw przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego Doktorantka wykorzystwała, standaryzowane narzędzie badawcze, zwalidowane do warunków polskich jakim jest Attitude towards Teaching Individuals with Physical Disability in Physical Education-Revised (ATIPDPE-R), tworząc jego polską wersję (ATIPDPE-R-PL). Uzyskane wyniki zostały opracowane statystycznie wykorzystując m.in. jednoczynnikowy test istotności ANOVA (z testem Tukey's Honest Significant Difference w razie konieczności), test U Manna-Whitney'a, do analiz wymagających porównania więcej niż dwóch grup równocześnie w testach nieparametrycznych zastosowano test Kruskala-Wallisa a powiązane zmienne jakościowe obliczono za pomocą test Chi2. W pierwszym etapie, w 2016 roku, badań

doktorantka przeprowadziła badanie na jednej polskiej uczelni publicznej oceniając 581 uczestników . W drugim etapie badań, w roku 2023 doktorantka przebadła 641 uczestników z całej Polski. Porównała ze sobą obydwie grupy. W części wyników głównych doktorantka dokonała oceny doświadczenia wśród nauczycieli oraz edukacji studentów w zakresie wychowania fizycznego osób z niepełnosprawnościami fizycznymi. Wszyscy respondenci zadeklarowali posiadanie takiego doświadczenia. Oceniała również postrzegane kompetencje oraz zamiar nauczania WF, gdzie 65,9% respondentów oświadczyło, że mają w planach nauczać wychowania fizycznego w szkołach po ukończeniu studiów. Doktorantka sprawdziła również jakie są pozytywne efekty dla uczniów. Uzyskane wyniki wskazują, że według badanych zwiększy to tolerancję u uczestników, nauczy ich współpracy oraz zachęci uczniów do nauki pomagania innym. Rozważając przekonania odnoszące się do negatywnych efektów procesu włączenia, studenci WF wykazali, że te efekty niebyły pożądane. Ogólna postawa studentów wobec procesu inkluzji była stosunkowo pozytywna. Jednak, pomiar postaw wykazał wyższy współczynnik behawioralny wśród kobiet: $\bar{x}_k=60,22$ ($SD=37,81$), niż mężczyźn: $\bar{x}_m=51,08$ ($SD=45,06$), $p=0,016$ w 2016 roku. Porównując ogólne wyniki w grupie respondentów badanych w 2023 roku, stwierdzono znamienne wyższe wartości postaw pro-inkluzyjnych u kobiet $\bar{x}_k=70,14$ ($SD=55,14$), niż mężczyźn $\bar{x}_m=56,92$, ($SD=54,74$), $p<0,001$. Dokonano również porównania postaw między studentami I i III roku. Analiza wartości średnich poszczególnych sumarycznych indeksów wobec inkluzji dla I i III roku studiów licencjackich oraz II roku studiów magisterskich nie wykazała żadnych znaczących statystycznie różnic w postawach w 2016 i w 2023 roku natomiast znacząca statystycznie różnica wystąpiła w przekonaniach poczucia kontroli oraz przekonaniach normatywnych w roku 2016. Uzyskane wyniki zostały opracowane statystycznie wykorzystując m.in. jednoczynnikowy test istotności ANOVA (z testem Tukey's Honest Significant Difference w razie konieczności), testem U Manna-Whitney'a, do analiz wymagających porównania więcej niż dwóch grup równocześnie w testach nieparametrycznych zastosowano test Kruskala-Wallisa a powiązane zmienne jakościowe obliczono za pomocą test Chi2.. W części wyników głównych doktorantka dokonała oceny doświadczenia oraz edukacji studentów w zakresie wychowania fizycznego osób z niepełnosprawnościami fizycznymi. Doktorantka sprawdziła również jakie są pozytywne efekty dla uczniów. Uzyskane wyniki wskazują, że według badanych zwiększy to tolerancję u uczestników, nauczy ich współpracy oraz zachęci uczniów do nauki pomagania innym. Rozważając przekonania odnoszące się do negatywnych efektów procesu włączenia Studenci WF wykazali, że te efekty niebyły pożądane. Ogólna postawa studentów wobec procesu inkluzji była stosunkowo pozytywna. Jednak, pomiar postaw

wykazał wyższy współczynnik behawioralny wśród kobiet: $\bar{x}_k=60,22$ ($SD=37,81$), niż mężczyźni: $\bar{x}_m=51,08$ ($SD=45,06$), $p=0,016$ w 2016 roku. Porównując ogólne wyniki w grupie respondentów badanych w 2023 roku, stwierdzono znamienne wyższe wartości postaw pro-inkluzyjnych u kobiet $\bar{x}_k=70,14$ ($SD=55,14$), niż mężczyźni $\bar{x}_m=56,92$, ($SD=54,74$), $p<0,001$. Dokonano również porównania postaw między studentami I i III roku.. pomimo obserwacji wyników istotnych testów jednoczynnikowej analizy wariancji Anova i/lub Kruskala-Wallisa. Uzyskane wyniki zostały opracowane statystycznie wykorzystując między innymi . jednoczynnikowy test istotności ANOVA (z testem Tukey's Honest Significant Difference w razie konieczności), test U Manna-Whitney'a, do analiz wymagających porównania więcej niż dwóch grup równocześnie w testach nieparametrycznych zastosowano test Kruskala-Wallisa a powiązane zmienne jakościowe obliczono za pomocą testu Chi2. Dodatkowo, aby przewidzieć intencje studentów wobec inkluzji zastosowano wieloraką regresję hierarchiczną..

W pierwszym etapie, w 2016 roku, badań doktorantka przeprowadziła badanie na jednej polskiej uczelni publicznej oceniając 581 uczestników. W drugim etapie badań, w roku 2023 doktorantka przebadła 641 uczestników z całej Polski. Porównała ze sobą obydwie grupy. W części wyników głównych doktorantka dokonała oceny doświadczenia oraz edukacji studentów w zakresie wychowania fizycznego osób z niepełnosprawnościami fizycznymi. Wszyscy respondenci zadeklarowali posiadanie takiego doświadczenia.. Ogólna postawa studentów wobec procesu inkluzji była stosunkowo pozytywna. Jednak, pomiar postaw wykazał wyższy współczynnik behawioralny wśród kobiet: $\bar{x}_k=60,22$ ($SD=37,81$), niż mężczyźni: $\bar{x}_m=51,08$ ($SD=45,06$), $p=0,016$ w 2016 roku. Porównując ogólne wyniki w grupie respondentów badanych w 2023 roku, stwierdzono znamienne wyższe wartości postaw pro-inkluzyjnych u kobiet $\bar{x}_k=70,14$ ($SD=55,14$), niż mężczyźni $\bar{x}_m=56,92$, ($SD=54,74$), $p<0,001$.
Dyskusja

Doktorantka przeprowadziła dyskusję na 14 stronach pracy. Każda część badania zamieszczonego w pracy była omówiona w dyskusji podając wyniki innych badaczy. Doktorantka w jednym temacie cytowała dwie, lub trzy prace, dwie różne odpowiedzi na badany temat. Taki styl jest dobry, ale nie koniecznie powinien się znaleźć w dyskusji, Doktorantka cytuje wyniki irlandzkich badaczy. Zgodnie z ich badaniami nauczyciele WF byli niezdecydowani, czy można nauczać uczniów z zaburzeniami ruchowymi, z lekką oraz umiarkowaną niepełnosprawnością intelektualną. Badania z 2022r wskazują na duże znaczenie na postawę nauczycieli. na pracę z dziećmi,. Doktorantka przytoczyła 58% grupy badanej w 2016 roku oraz 67% z grupy w 2023 i potwierdziła swoje doświadczenia w pracy z

niepełnosprawnymi, ' Doktorantka zamieściła ciekawe badania z Australii, które stały się katalizatorem uczniów gdzie wychowanie fizyczne jest przedmiotem dla wszystkich uczniów, dodatkowo na uczelniach wyższych. Przyglądając się własnym badaniom doktorantka, potwierdziła że polskie badania studentów były ukierunkowane na poznanie opinii w stosunku do uczniów z niepełnosprawnością. Doktorantka za innymi badaczami pisze, że wspólne ćwiczenia z rówieśnikami i bez niepełnosprawności zamiast zbliżyć uczniów stały się katalizatorem do skupienia oddzielnych grup.

Ograniczenie badań

Doktorantka słusznie określiła ograniczenie badań. Pisze o badaniach o charakterze kwestionariusza ATIPDPE-R-PL co może stanowić pewną trudność w wyobrażeniu sobie przez respondentów przełożenia poszczególnych, aktualnie prezentowanych, przekonań na przyszłą praktykę zawodową Doktorantka podaje, że ankieta była wykorzystywana w licznych badaniach postaw studentów a podczas badań była zwalidowana, na język polski' Dodaje że . ankieta daje możliwości porównanie z innymi badaniami. . postaw. Tym niemniej ankieta ATIPDPE-R była wykorzystana w szeregu badaniach postaw studentów w różnych kręgach kulturowych a także została przystosowana do warunków polskich, do badań studentów. . Pewnym, dodatkowym ograniczeniem jest fakt, że niniejsze badania nie biorą pod uwagę postaw studentów w stosunku do różnych grup osób z niepełnosprawności, co powoduje, że trudno je porównać z innymi podobnymi badaniami przeprowadzonymi w Polsce. Skonstruowana ankieta może skutkować mało precyzyjnymi odpowiedziami, które według respondentów są społecznie oczekiwane i akceptowane. Doktorantka słusznie dodaje, że, dodatkowym ograniczeniem jest fakt, że niniejsze badania nie biorą pod uwagę postaw studentów w stosunku do różnych grup osób z niepełnosprawnościami, co powoduje, że trudno je porównać z innymi podobnymi badaniami przeprowadzonymi w Polsce.

Wnioski:

1. Doktorantka postawiła jasny cel badania uzupełniony o pytania i hipotezy badawcze.
2. Pytania i hipotezy badawcze mogły być i dać możliwości standaryzowane narzędzie, i porównania z innymi badaniami'
3. Doktorantka przebadła dużą grupę, bo łącznie aż 1264 osób, w tym 704 mężczyzn oraz 500 kobiet z całej Polski.
4. Dane zostały prawidłowo opracowane statystycznie z wykorzystaniem odpowiednich testów statystycznych.
5. Zaleca się prezentowanie w wynikach pełnych opracowań danych, w tym również tabel z wynikami testów post-hoc w przypadku odnotowania wyników istotnych w testach oceniających wystąpienie różnic międzygrupowych.

Piśmiennictwo

Autorka zastosowała S T Y L H A R W A R D Z K I. To typ przypisu „autor-data-strona”, obowiązuje układ alfabetyczny, tzn. uporządkowanie według nazwisk autorów, redaktorów lub w przypadku braku autorów, tytułów cytowanych prac.

Wykaz piśmiennictwa zawiera 93 pozycje z czego z ostatnich 6 lat jest 27 pozycji co stanowi 29% całości. Wśród wszystkich pozycji 55 (59%) (to pozycje obcojęzyczne.

Uwagi

Z obowiązku recenzenta pragnę zwrócić autorce uwagę na nieliczne błędy, które nie wpływają na całościową ocenę, ale przy publikacji to będzie ważne.

1 Szkoła specjalna powinna zatrudnić nauczycieli z odpowiednimi kwalifikacjami dostosowanymi do niepełnosprawności uczniów i zapewniać warunki pobytu stosowne do ich niepełnosprawności, szczególnie na lekcjach WF.

2. Doktorantka, powinna wskazać na to, że nie porównujemy wyników osób niepełnosprawnych do innych, a należy promować wysiłek, jaki uczniowie wkładają w swój rozwój. Reasumując, pomimo, kilku błędów praca doktorantki napisana jest zgodnie z wymogami rozprawy doktorskiej i upoważnia mnie do wydania pozytywnej oceny oraz wystąpienia do Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego Krakowie o dopuszczenie mgr Moniki Cyran do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora. w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu. . „*Rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art.*

13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789)”.

Rzeszów, 21.07.2023 r.

dr hab. n o zdr. Teresa Pop prof. UR.

prof. nadzw. dr hab. n o zdr. Teresa Pop